

**ANBEFALET AF  
DYRENES  
BESKYTTELSE**



# **SPECIFIKATION**

**MÆRKEKRAV**

**BISON**

## Indhold

OM ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE .....	3
Høje krav til dyrevelfærd under mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse .....	3
Kontrol af Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse .....	3
Kontrolgebyr.....	4
KRAV TIL BISONPRODUKTION OMFATTET AF MÆRKET "ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE" .....	5
<b>Primærproducent .....</b>	<b>5</b>
§1 Specifikationen.....	5
§2 Race .....	5
§3 Udearealer .....	5
§4 Opstaldning.....	5
§5 Rumfang, lys og ventilation .....	5
§6 Management.....	6
§7 Foder og vand .....	7
§8 Sygdoms- og sundhedskontrol.....	7
§9 Drift.....	8
§10 Transport .....	9
§11 Slagtning .....	10
RAMME FOR EGENKONTROLPROGRAM I BISONPRODUKTION OMFATTET AF MÆRKET "ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE" .....	11
Ad §2 Race .....	11
Ad §3 Udearealer .....	11
Ad §4 Opstaldning.....	12
Ad §6 Management .....	12
Ad §7 Foder og vand .....	12
Ad §8 Sygdoms- og sundhedskontrol .....	13
Ad §9 Drift .....	13

## Om Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Siden 1992 har mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse vist vejen fremad for et godt dyreliv for dyrene i landbruget. Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse sætter standarden for hvordan dyrene i landbruget kan få et godt dyreliv der indebærer:

- Adgang til vand og føde efter dyrets behov
- Godt fysisk miljø og levesteder for det enkelte dyr
- God sundhed og mental trivsel
- Sociale behov dækket afhængigt af dyrets behov
- Beskyttelse mod smerte, angst og lidelse
- Mulighed for selv at til- og fravælge positive og negative oplevelser og sanseindtryk

Når forbrugerne vælger Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse, øges efterspørgslen efter produkter fra dyr, der har levet et godt liv med adgang til det fri. Mærket giver forbrugerne muligheden for nemt at vælge fødevarer produceret med god dyrevelfærd; der er kun ét højt minimumsniveau for dyrevelfærd under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse.

### Høje krav til dyrevelfærd under mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse stiller høje krav til dyrevelfærd i besætningerne samt under transport og slagting. Kravene til mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse er fastsat ud fra videnskabelige og praktiske erfaringer med dyrevelfærd. Kravene for hver dyreart fremgår af den tilhørende specifikation.

Kravene skal være opfyldt for, at producenten kan være godkendt under mærket. Mærket indeholder desuden anbefalinger til, hvordan man kan gøre det endnu bedre for dyrene.

I samarbejde med producenterne arbejder Dyrenes Beskyttelse løbende med at forbedre mærkekravene, så Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse til enhver tid er i overensstemmelse med høj dyrevelfærd.

### Kontrol af Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Dyrenes Beskyttelses Kontrolenhed (DB Kontrol) varetager kontrollen med mærkeordningen. Troværdigheden af Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse sikres ved uafhængig tredjepartskontrol af kravene til både dyrevelfærd og sporbarhed.

Besætningerne under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse godkendes ved et indledende kontrolbesøg og kontrolleres derefter som minimum én gang om året. På kontrolbesøgene gennemgås dyrene og de fysiske forhold for at sikre, at specifikationen overholdes. Da der er fokus på god dyrevelfærd året rundt, gennemføres kontrolbesøgene på skiftende årstider. Besøgene kan foregå enten anmeldt eller uanmeldt.

Til at følge DB Kontrols arbejde er der nedsat en kontrolkomité. Kontrolkomitéen skal sikre DB Kontrols uvildighed og interessenternes tilfredshed med DB Kontrol. Kontrolkomitéen består af et repræsentativt antal medlemmer fra Dyrenes Beskyttelse, DB Kontrol, producenter, slagteri/distributør, Økologisk Landsforening, Forbrugerrådet Tænk og detailhandelen.

Producenterne under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse skal naturligvis også efterleve lovgivningens krav til dyrehold. Hvis der modtages anmærkninger fra myndigheder eller andre klager over besætningen, skal DB Kontrol straks orienteres om dette.

### Kontrolgebyr

Til dækning af udgifter i forbindelse med godkendelses- og kontrolbesøg i besætninger opkræves kontrolgebyr. Se Dyrenes Beskyttelses hjemmeside under bliv producent.

Link her: <https://www.dyrenesbeskyttelse.dk/bliv-producent>.

## Krav til bisonproduktion omfattet af mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse"

### Primærproducent

#### §1 Specifikationen

Dyrenes Beskyttelse er ansvarlig for specifikationen. Producenten er ansvarlig for at overholde denne specifikation med mærkekrav for bison.

#### §2 Race

##### *§2, stk. 1 Krav til race og avlsdyr*

Specifikationen omfatter arten *Bison bison* (amerikansk bison). Krydsninger af bison og alm. tamkvæg er ikke omfattet af specifikationen. Hvis der indkøbes dyr, er køberen ansvarlig for, at sælgeren har en godkendelse fra DB Kontrol til at levere under mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse". Det tillades, at avlsdyr (både tyre og køer) indkøbes fra besætninger, der ikke har en godkendelse fra DB Kontrol til at levere under mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse", og sådanne dyr kan leveres til slagting under mærket efter mindst 1 år i besætningen.

#### §3 Udearealer

##### *§3, stk. 1 Krav til græsningsperiode*

Som udgangspunkt skal alle dyr holdes udendørs året rundt.

Det tilladels dog, at dyr i forbindelse med sygdom holdes på stald i en kortere periode.

##### *§3, stk. 2 Krav til græsarealer*

Græsarealerne skal være tilstrækkeligt store og min. 500 m<sup>2</sup> pr. dyr (én ha = 10.000 m<sup>2</sup>).

Dyrene skal have adgang til træer, stolper eller lignende, som de kan klø sig på.

Dyrene skal have adgang til et areal, hvor vandet kan løbe fra, således at de har et tørt leje til rådighed, hvor der er plads til, at alle dyr kan ligge ned samtidig. Arealet skal ligeledes være så stort, at dyrene hele tiden har adgang til græsdække – hele arealet må ikke være trådt op.

Dyrene skal have adgang til et areal, hvor jordbunden er af en sådan beskaffenhed, at de har mulighed for at grave huller til støvbadning.

##### *§3, stk. 3 Krav til indhegning*

Der skal sikres en god og effektiv hegning af udendørsfolde. Pigtråd er ikke tilladt.

#### §4 Opstaldning

##### *§4, stk. 1 Krav til opstaldning*

I tilfælde af at det er nødvendigt at opstalde syge dyr i en kortere periode, skal dette foregå i en stald, hvori vægge og afskærmning er solide, for at dyrene ikke kan komme til skade eller bryde ud.

Alternativt kan der i mange tilfælde med fordel anvendes en udendørs sygefald.

#### §5 Rumfang, lys og ventilation

##### *§5, stk. 1 Krav til rumfang*

Der skal være tilstrækkelig med frisk luft i stalden.

# DYRENES BESKYTTELSE

Der skal være tilstrækkelig loftshøjde i stalden til, at dyrene kan udføre deres naturlige adfærd, såsom opspring.

## *§5, stk. 2 Krav til lys*

Der skal være naturligt dagslys i stalden. Lysarealet skal som minimum udgøre 5 % af gulvarealet.

## *§5, stk. 3 Krav til ventilation*

Der skal være rigelig med frisk luft i stalden. Ved nybyggeri accepteres kun naturlig ventilation.

## **§6 Management**

Dyrene skal være velnærede, i.e. i god kondition og huld. Huden skal generelt være ren og fri for gødning, lus, ringorm og skab. Klovpleje skal udføres efter behov.

## *§6, stk. 1 Krav til gruppesammensætning og -størrelse*

Bisoner må ikke holdes enkeltvis, på nær i forbindelse med håndtering og sygdomsbehandling. I tilfælde af at det er nødvendigt at holde bisoner enkeltvis i forbindelse med sygdomsbehandling, skal de isolerede dyr kunne se eller høre artsfæller, medmindre der er tale om smitsomme sygdomme, der gør dette uhensigtsmæssigt.

## *§6, stk. 2 Krav til håndtering*

Dyrene skal håndteres så skånsomt som muligt, hvor der tages hensyn til dyrenes naturlige adfærd.

Der skal være installeret en fangefold i besætningen. Fangefolden skal være så solidt udformet, at det ikke er muligt for bisoner at undslippe.

Der skal ligeledes være adgang til at anvende en solid fangeboks, hvor der er mulighed for håndtering af enkelt dyr på en måde, der tager højde for både dyrets og menneskers sikkerhed.

I tilfælde af at der ikke er en fangeboks i besætningen, skal der kunne forevises dokumentation for, at det er muligt at leje en mobil fangeboks indenfor 24 timer.

## *§6, stk. 3 Krav til kastration*

Det er ikke tilladt at kastre tyrekalvene.

## *§6, stk. 4 Krav til afhorning*

Afhorning er ikke tilladt, undtagen som følge af ulykkestilfælde.

## *§6, stk. 5 Krav til mærkning*

Brænde- og frysemærkning er ikke tilladt.

## *§6, stk. 6 Opfostring af moderløse dyr*

I tilfælde af at en kalv bliver moderløs inden fravænningsalderen, skal kalven håndteres på en sådan måde, at den bliver præget så lidt på mennesker - og så meget på bisoner - som muligt. Kalven skal hele tiden have mulighed for at se eller høre artsfæller.

## §7 Foder og vand

### *§7, stk. 1 Krav til fravæning*

Alle kalve skal have fri adgang til at patte ved moderen i hele dieperioden. Kalvene må tidligst fravænes, når de er 5 måneder gamle.

### *§7, stk. 2 Krav til foderkvalitet*

Dyrene skal dagligt have en foderration af god kvalitet med alle nødvendige næringsstoffer, mineraler og vitaminer.

Tildeling af foder på udearealer og opbevaring af fodermidlerne skal foregå under hygiejniske forhold, således at risikoen for forurening af foderet er mindst mulig. Hvis der fodres med grovfoder direkte på jorden, skal foderpladserne flyttes ofte, så der ikke bliver gødningsforurenet på foderpladsen.

Bisoner skal have mulighed for at stå på et tørt underlag, når de æder på foderpladser.

Alle foderblandinger skal være fuldt deklarerede med angivelse af de procentvise mængder af indholdet. Foder må ikke indeholde vækstfremmere, antibiotika og andre lægemidler, farvestoffer eller lignende.

Der skal kunne fremvises indlægssedler fra seneste foderleverance.

### *§7, stk. 3 Krav til fodermængde*

Ved måltidsfodring skal der være én ædeplads per dyr. Ved fuldfoder eller kraftfoder efter ædelyst er der ikke krav om én ædeplads per dyr. Ved fodring i høhække eller lign. skal der være fri adgang for alle dyr på samme tid.

Dyrene skal have fri adgang til grovfoder (strukturfoder) året rundt.

I græsningsperioden vil dyrenes behov for strukturfoder normalt være dækket. Der kan dog være særlige forhold (eksempelvis strukturfattigt græs om foråret), som betinger, at dyrene tilbydes andet grovfoder, f.eks. halm.

Strøelse regnes ikke som foder.

### *§7, stk. 4 Krav til vand*

Der skal være fri adgang til drikkevand for alle dyr. Adgangen til vand skal være i form af vandkopper og -kar eller lignende. Drikkenipler er ikke tilladt.

## §8 Sygdoms- og sundhedskontrol

### *§8, stk. 1 Krav til medicin*

Der skal tages hånd om syge og tilskadekomne dyr.

Dyr må kun medicineres i forbindelse med sygdom. Medicinering skal altid foregå under rådgivning af en dyrlæge.

Den praktiserende dyrlæge skal være orienteret om kravene i specifikationen. Der skal foretages dyrlægebesøg i besætningen mindst én gang om året, hvor alle dyr i besætningen tilses (Der må maksimalt være 12 måneder mellem hvert to sådanne dyrlægebesøg).

Har man ingen sundhedsrådgivningsaftale, følges reglerne i Bekendtgørelse om dyrlægers anvendelse, udlevering og ordinering af lægemidler til dyr.

Har man en sundhedsrådgivningsaftale, må dyrlægen udlevere medicin til injektion i henhold til gældende lovgivning (se nedenfor).

Medicin, herunder behandling mod parasitter, må ikke gives forebyggende.

Der gælder følgende krav til indgivelse af lægemidler: Hvis producenten eller den person, der foretager eventuel efterbehandling af syge dyr, ikke er fuldtidsbeskæftiget inden for husdyrproduktion eller har mindst 6 måneders sammenhængende praktisk erfaring med husdyrhold (herunder indgivelse af lægemidler), skal vedkommende have deltaget i et af Fødevarestyrelsen godkendt medicin håndteringskursus.

Behandling med såvel receptpligtig som håndkøbsmedicin medfører en **tilbageholdelsesfrist på to gange** den frist, der er fastsat af Lægemiddelstyrelsen for det pågældende præparat.

Der skal føres journal over al anvendelse af veterinærmedicin samt enhver anden anvendelse af sygdomsbekæmpende midler. Journalen skal opfylde kravene for en sundhedsrådgivningsaftale. Af journalen skal fremgå følgende:

- Det behandlede dyrs CKR-nr.
- Diagnose
- Navn og mængde af anvendt præparat
- Hvordan lægemidlet er indgivet
- Dato for tildeling (indledning og afslutning)
- Lovbefalet tilbageholdelsesfrist
- Hvem der har udført behandlingen

## §9 Drift

### §9, stk. 1 Krav til drift

En meget høj standard af driftsledelsen er vigtig. Den daglige, overordnede ledelse skal være erfaren og kompetent. Eventuelle medarbejdere skal være velinstruerede.

Alle dyr skal tilses hver dag for at holde grundigt øje med eventuelle skader, sygdomstegn eller stress. Dette gælder såvel for dyr på stald som for dyr på græs- eller andre udearealer. Dyrene skal være velplejede. Syge eller tilskadekomne dyr skal behandles omgående.

### §9, stk. 2 Indkøb af dyr

Hvis der indkøbes dyr til opfodning, er køberen ansvarlig for, at sælgeren har en godkendelse fra Dyrenes Beskyttelse til at levere under konceptet.

### §9, stk. 3 Krav til parallelproduktion

Al produktion af bison på ejendommen skal opdrættes i overensstemmelse med konceptet.



## *§9, stk. 4 Krav til mærkning og CHR*

Alle dyr skal registreres og kunne identificeres efter gældende regler.

Mærkning af kalve kan udskydes i op til 9 måneder efter fødslen. Kalve, der fjernes fra deres mødre inden 9 måneder efter fødslen - eller som føres fra oprindelsesbesætningen inden 9 måneder efter fødslen - skal være mærket. Alle oplysninger vedr. af- og tilgang for samtlige dyr skal registreres i CHR.

## *§9, stk. 5 Egenkontrol*

Producenten er ansvarlig for, at specifikationen efterleves i primærproduktionen, samt at egenkontrollen udføres i overensstemmelse med specifikationen og det gældende egenkontrolprogram (Se afsnittet: Ramme for egenkontrolprogram i bisonproduktion omfattet af mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse").

## *§9, stk. 6 Klager*

Producenten er forpligtet til at notere eventuelle klager over produktion omfattet af mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse".

## **§10 Transport**

### *§10, stk. 1 Krav til håndtering*

Alle dyr, som flyttes og transporteres, skal behandles og køres med stor omtanke og opmærksomhed.

Elektrisk drivstav eller lign. instrumenter må ikke bruges - hverken ved flytning eller læsning af dyrene. Desuden skal dyrene altid transporteres løse.

### *§10, stk. 2 Krav til transporttid og transportvej*

Slagtedyr skal aflives i besætningen forud for transporten til slagteriet.

Transport af dyr i besætningen - og mellem besætninger - skal foregå så skånsomt som muligt.

### *§10, stk. 3 Krav til transportvognen*

Transportvognen skal være indrettet, således at dyrenes behov tilgodeses.

Transportvognen skal være forsynet med lift eller læsserampe, have fuld luftaffjedring på alle aksler, og gulvet skal have gummibelægning eller lignende belægning med samme isolerende, støjdæmpende og skridsikre egenskaber. I tilfælde af, at der anvendes en transportvogn uden luftaffjedring, skal der anvendes rigelige mængder halm som compensation. Transport i container, der trækkes op på ladet, er ikke tilladt.

Når bisoner skal læsses på en transportvogn, skal de have mulighed for selv at løbe op på vognen ad en rampe, medmindre det er nødvendigt at læsse bedøvede dyr. Vognen skal indrettes sådan, at det er muligt at lukke for dyrene umiddelbart efter, at de er løbet op på vognen.

Ved transport af dyr inden for egen bedrift og over korte strækninger kan transporten foregå på andre vogntyper, som sikrer forsvarlig transport.

## §11 Slagtning

### *§11, stk. 1 Krav til slagtning*

Slagtning skal foregå så skånsomt som muligt, og altid med forudgående bedøvelse.

Dyrene skal aflives i besætningen forud for transporten til slagteriet. Aflivningen skal foregå ved riffelskud, og dyret skal afblødes umiddelbart efter.

## Ramme for egenkontrolprogram i bisonproduktion omfattet af mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse"

Rammeegenkontrolprogrammet er en overordnet beskrivelse af egenkontrollen hos primærproducenten.

Ansvarlig for egenkontrollen er den driftsansvarlige.

Følgende dokumenter sikrer, at kravene i specifikationen "Mærkekrav - bison" er overholdt:

- Ajourført besætningsliste og staldblok
- Stambogsoplysninger
- Besætningsliste fra CHR
- Mark- og gødningsplaner
- Indlægs- og følgesedler for foderindkøb
- Staldoversigt med mål og arealer (indvendige mål)
- Evt. dyrlægerapporter og -journaler
- Tilbageholdelsessedler
- Fakturaer fra foderindkøb og dyrlæge

Dokumentationen opbevares i to år.

Nedenstående afsnit refererer til afsnit under *Krav til bisonproduktion omfattet af mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse"*.

### **Ad §2 Race**

*Ad §2, stk. 1 Krav til race og avlsdyr*

Kontrolparameter:

- Der skal indhentes stambogsoplysninger - hvis sådanne foreligger - ved indkøb af avlsdyr.

Dokumentation:

- Stambogsoplysninger. Dokumentationen opbevares i to år.

### **Ad §3 Udearealer**

*Ad §3, stk. 1 Krav til græsningsperiode*

Kontrolparameter:

- Der foretages løbende registrering af besætningshændelser på staldblok. Størrelsen af græsarealer afpasses efter antallet af dyr.

Dokumentation:

- Staldblok med registrering af besætningshændelser samt markplaner. Dokumentationen opbevares i to år.

## **Ad §4 Opstaldning**

### *Ad §4, stk. 1 Krav til opstaldning*

Kontrolparameter:

- Der skal være tilstrækkelige indendørsarealer til rådighed til opstaldning af syge dyr.

Dokumentation:

- Oversigt over alle stalde og bokse med angivelse af mål og arealer samt staldblok. Dokumentationen opbevares i to år.

## **Ad §6 Management**

### *Ad §6, stk. 3 Krav til kastration*

Kontrolparameter:

- Det er ikke tilladt at kastrere tyrekalve

Dokumentation:

- Staldblok. Dokumentation opbevares i to år.

### *Ad §6, stk. 4 Krav til afhorning*

Kontrolparameter:

- Afhorning er kun tilladt i ulykkestilfælde.

Dokumentation:

- Tilbageholdelsessedler (Dokumentationen opbevares i to år).
- Dyrlægeregninger (Dokumentationen opbevares i to år).
- Staldblok (Dokumentationen opbevares i to år).

## **Ad §7 Foder og vand**

### *Ad §7, stk. 1 Krav til fravænnning*

Kontrolparameter:

- Fravænningsstidspunkt registreres på staldblok.

Dokumentation:

- Staldblok. Dokumentation opbevares i to år.

### *Ad §7, stk. 2 Krav til foderkvalitet*

Kontrolparameter:

- Foder kontrolleres ved daglig håndtering.
- Indlægs- og følgesedler kontrolleres ved modtagelse af foderleverancer.

Dokumentation:

- Indlægs- og følgesedler for seneste foderleverance skal opbevares.

## Ad §8 Sygdoms- og sundhedskontrol

### Ad §8, stk. 1 Krav til medicin

Der skal føres journal over al anvendelse af veterinærmedicin samt enhver anden anvendelse af sygdomsbekæmpende midler. Journalen skal opfylde kravene for en sundhedsrådgivningsaftale. Af journalen skal fremgå følgende:

- Det behandlede dyrs CKR-nr.
- Diagnose
- Navn og mængde af anvendt præparat
- Hvordan lægemidlet er indgivet
- Dato for tildeling (indledning og afslutning)
- Lovbefalet tilbageholdelsesfrist
- Hvem der har udført behandlingen

Kontrolparameter:

- Brug af veterinærmedicin og tilbageholdelsestider registreres på enkeltdyrs-niveau.

Dokumentation:

- Tilbageholdelsessedler (Dokumentationen opbevares i to år).
- Dyrlægeregninger, evt. sundhedsrådgivningsaftale og dyrlægerapporter (Dokumentationen opbevares i to år).
- Journal over anvendelse af veterinærmedicin (Dokumentationen opbevares i to år).

## Ad §9 Drift

### Ad §9, stk. 4 Krav til mærkning og CHR

Kontrolparameter:

- Alle dyr mærkes eller er identificerbare, jf. myndighedskrav.

Dokumentation:

- Udskrift fra CHR-register og besætningsliste. Dokumentationen opbevares i to år.